

f. Eks. Ællemose med urterig Bundvegetation ved Gravenskær (Distr. 4), eller under Birke-Pilekrat i Associationer af *Carex panicea* og *C. paniculata* sammen med *Dryopteris thelypteris* og *Angelica silvestris* ved Havris ved Skals (Distr. 14) (A. MENTZ 1912, p. 367, 365). Under ekstreme Forhold synes en meget smalbladet Form at have staaet, som POLLY HVASS samlede (1906) »paa Lyngbakke med lidt Krat« ved Randrup i Himmerland, og paa lignende Lokalteter kan den ogsaa træffes i Midtjylland, f. Eks. Møllerup SØ for Silkeborg (J. LANGE l. c.). Formodentlig er den paa saadanne Lokalteter ligesom i de sydvestjydske Krat at betragte som Relikt fra tidligere Tider, da Skoven var mere almindelig udbredt.

Spredning og Indvandring. Det underjordiske, kortleddede Rhizom sikrer Planten en vis vegetativ Formering og Spredning over meget korte Afstande, men ved Fuglespredning af Frøene maa Planten antages at have Mulighed for Spredning fra Sted til Sted over større Strækninger, om end direkte Iagttagelser derover synes at mangle. — Med Udgangspunkt i Artens nuværende Udbredelse maa dens Indvandring til Danmark og Skandinavien formodes at være foregaaet fra Syd ad to Veje (bæredende Trækfugles Vandringsveje?), dels gennem den jydske Halvø og dels over Østersødalen i Fastlandstiden, til Skaane, det østlige Syd-sverige og videre mod Nord; fra Skaane maa den være naaet over til NØ-Sjælland, og til Fyn er den vel kommen fra Jylland, idet den fuldstændige Mangel af Arten paa Øerne iøvrigt og i Mecklenburg neppe kan være sekundær.

IRIDACEÆ.

Crocus vernus L. — Vaar-Krokus.

Geografisk Udbredelse. Geofyt, hjemmehørende paa Enge i de mellemeuropæiske Bjerge fra Pyrenæerne og det centralfranske Højland over Alperne med de nordlige Apenniner, Nedre Østerrig—V-Ungarn—Karpaterne til NV-Balkan, indbefattet Montenegro og Serbien. Udbredelsen af de to Underarter *C. albiflorus* KIT. og *C. neapolitanus* HORT. er kortlagt af BUXBAUM (1931—33 Fig. 540 og 541). Da den dyrkes meget — i flere Former, navnlig *C. neapolitanus* HORT. — findes den jævnlig forvildet i og udenfor Haver, f. Eks. paa Enge, hyppigst i de sydligere Dele af Mellemeuropa og mod NV til det sydøstlige England, sjælden i Nordtyskland, Danmark og det sydlige Skandinavien til Bergen og Upland.

Forekomst i Danmark. HORNE MANN (1838—39) angiver *C. vernus* som »vildtvoksende« fra Eckernførde og ved Charlottenlund, begge Steder udkommen fra Haver, det sidste Sted maaske endog plantet. Senere er den noteret under lignende Forhold enkelte Steder omkring i Landet, saaledes i Dragsgaard Skov 1865 (Distr. 11), ved Endrupholm og i Grimstrup Krat, (Distr. 26. P. M. PEDERSEN 1921, p. 79), i Jyderup Skov 1908 (Distr. 42) og i en Skov ved Klinteby paa Bornholm »som vildtvoksende« (BERGSTEDT 1883, p. 156). — Den sætter ret sjælden modne Frø i Botanisk Have i København, og synes ikke at have nogen større Mulighed for at brede sig her i Landet udenfor Haver og Parker.

**Iris pseudacorus* L. — Gul Iris.

Geografisk Udbredelse. Helofyt, udbredt i næsten hele Europa, undtagen det arktiske, Forasien til Persien, samt Nordafrika. Den findes nordvestligst nogle faa Steder paa Færøerne, altid nær Hjemmemarkerne, og den gaar i Fennoskandia i de lavest liggende Egne til Lofoten (68°14'), Vesterbotten og Österbotten i Finland (66°), overalt forekommende ved Bredden af ferske Vande, ofte i Rørsump.

Forekomst i Danmark. Fig. 15. Gul Iris er gennemgaaende almindelig paa Øerne, i Østjylland og store Dele af Nordjylland, samt i den sydligste Del af Jylland helt til Vestkysten. Indenfor flere af de skraverede Omraader mod Nord er den floristiske Undersøgelse mangelfuld, f. Eks. i det nordlige af Distr. 8 (Mors) og Arten er formodentlig ret sjælden f. Eks. i det sydlige af Distrikterne 4 og 10; den er ikke angivet fra Skagens Gren (Distr. 1). I hele den øvrige Del af Jylland, som Helhed den mest oligotrofe Part af Landet, er Arten sjælden, og den synes helt at mangle selv ved flere af de store Vandløb; dog angives den som ret almindelig ved Storaai i Distr. 16 (K. WINSTEDT). — Dens Vækstplads er overalt Randen af ferske Vande, hvor den indgaar som Led i Rørsumpens Samfund (cfr. A. MENTZ 1912, p. 226), langs Søbredder, Aaer, Bække og i Grøfter.

Spredning og Indvandring. Vegetativ Formering foregaar ved Forgrening af det ret straktledede, vandrette eller noget skraatstillede Rhizom (RAUNKIÆR 1895—99, p. 240), og Brudstykker af dette kan løsrives og spredes med strømmende Vand. KØLPIN RAVN (1894, p. 171) har paavist, at Frøene af Gul Iris kan

flyde paa Vandet, fordi de indeholder luftfyldte Hulheder, og de findes som almindelig Bestanddel af Vanddriften i Aaer og Søer gennem hele Vinteren (jvf. SERNANDER 1901, p. 176). Arten har derfor en meget betydelig Spredningsevne indenfor et og samme Vandløbssystem, hvorimod det er ukendt, hvorledes den kommer fra et System over i et andet (med Fugle?). Det vides fra Fundet af et Frø af Gul Iris i Gytjen i Holmegaards Mose paa Sjælland, at Arten fandtes her i Landet i Slutningen af Fyrreperioden (i Mulletiden), og GUNNAR ANDERSSON (1896) angiver den med en lignende Alder fra Sydsverige. Den er indvandret i Fastlandstiden, sikkert fra Syd, og har som de fleste andre danske Karplanter med vid Udbredelse mod Nord passeret Østersødalene, medens dennes vestlige Del var Fastland, og det maa antages, at den ogsaa er kommet til de sydlige Kattegatsøer, da disse endnu var forbundne med det øvrige Danmark. Dens Indvandring til Læsø, der er yngre end Litorinatidens Maksimum, er mærkelig; muligvis bevarer Frøene Spireevnen efter et længere Ophold i Saltvand, men der vides intet herom.

**Iris spuria* L. — Blaa Iris.

Geografisk Udbredelse. Opfattelsen af *I. spuria* er noget uens hos de forskellige Forfattere. ASCHERSON & GRAEBNER samt HEGI forstaar dermed Former, der er udbredt saavel i det sydvestlige Europa, Frankrig, Spanien og NV-Afrika som i det sydøstlige Europa og Kaukasus, medens BERNATSKY & JANCHEN fulgt af BUXBAUM (1931—33) udskiller en sydøstlig Formgruppe under Navnet *Iris spuria* L. (= *I. subbarbata* Joó) og en sydvestlig Gruppe under Navnet *I. spathulata* LAM. Udbredelsen af *I. spuria* L. s. str. naar efter denne Afgrænsning af Arten mod NV til Rumænien, Ungarn, Wien og det nordlige Jugoslavien, hvortil kommer et isoleret lille Omraade paa begge Sider af Rhinen Syd for Mainz og de nedenfor nævnte Lokalteter paa de danske Øer (BUXBAUM, Fig. 659¹).

Forekomst i Danmark. Fig. 16. *I. spuria* er fundet ved Kysten af Øer i Øresund, Østersøen og Odense Fjord paa følgende Lokalteter: Almindelig paa Øer ved Fyn og Lolland (Flora Dan. 5. Bd. p. 4, 1778); Distr. 30, Ægholm ved Langø 1884, i 1909 kun

¹) Paa BUXBAUMS Kort er disse danske Lokalteter ikke angivet, men derimod er det fejlagtigt betegnet ved Skravering, at Arten forekommer i hele det sydlige Jylland (til Kortets Nordrand).

faa Eksemplarer (A. ANDERSEN 1910, p. 403); Distr. 32, Iholm i Svendborg Sund 1778, senere forsvundet (J. LANGE 1886—88, p. 216); Distr. 35, Nakskov Fjord: Stubbeland 1859, Stensø = Stensholm (ROSTRUP 1864, p. 71), Fredsholm 1866 (J. LANGE 1867, p. 44), Skanseholm = Barneholm 1837 (J. LANGE 1898, p. 257), Dueholm (ROSTRUP 1864); Distr. 46, Amager og Saltholm (KYLING 1688, p. 75), Nordenden af Saltholm siden 1826, hyppig, de fredlyste Svaneklapper SØ for Saltholm 1906 (A. MENTZ 1909, p. 42), Aflandshage paa Amager 1925. — Kun i Øresund og i Odense Fjord er Arten saaledes noteret i dette Aarhundrede. Paa Nordenden af Saltholm er Arten ret stærkt udbredt og findes paa Forhøjninger i Strandengen udenfor det normale Højvandes Rækkevidde, voksende i en tætsluttet Vegetation af *Agrostis alba*, *Festuca arundinacea*, *Potentilla reptans*, *Leontodon autumnalis* etc.

Ved Undersøgelsen af, til hvilke af de to nævnte Formgrupper de danske Former af Blaa Iris nærmest slutter sig, maa man gøre sig klart, at der ikke er noget skarpt Skel mellem *I. spuria* s. str. og *I. spathulata*. Iflg. BERNATSKY & JANCHEN bestaar Forskellen bl. a. deri, at den sidstnævnte Form er mindre og har smallere Blade (ofte 6—7 mm mod 8—12 mm) og kortere Blomsterstand (ofte kun en Blomst) end *I. spuria*, samt deri, at Stængelens øverste Blad under Blomsterstanden altid med sin Spids naar op til dennes første eller andet Internodie, og at Dækbladene, navnlig de nedre, forbliver grønne næsten til Spidsen indtil Blomstringstiden, hvorimod *I. spuria*, foruden ved sin Størrelse, er karakteriseret ved, at Stængelens øverste Blad i Reglen ikke naar Blomsterstanden, at Dækbladene er hindekantede og ved, at Blomsterstanden rager op over Grundbladene, medens den er omtrent af disses Længde hos *I. spathulata*. BERNATSKY & JANCHEN opstiller en særlig Form, *I. spuria* f. *danica* for Planten fra Saltholm, der er kraftigere end den sydøstlige Form, og hvis øverste Stængelblad i Reglen godt og vel naar Blomsterstanden, hvilket kun undtagelsesvis forekommer hos Hovedformen. Næsten alle de foreliggende Eksemplarer fra Danmark kan henføres til denne Form, om end de i flere Henseender er ret stærkt varierende, f. Eks. i Blomsterstandens Længde og Længden af det øvre Stængelblad. Mest afvigende er et Eksempel fra Nakskov Fjord, navnlig ved, at dets Blade er smalle (7 mm mod 10—12 mm hos de fleste af de øvrige), hvorved det nærmer sig til *I. spathulata*, og JANCHEN har ogsaa paa Etiketten betegnet det

som *I. spuria subsp. spathulata* (LAM.). Habituel er Eksemplaret imidlertid væsentlig forskelligt fra de af BERNATSKY & JANCHEN afbildede Eksemplarer af *I. spathulata* fra Sydfrankrig saavel som fra de i Botanisk Museum liggende herhen hørende Eksemplarer, og nærmer sig — bortset fra Bladbreden — stærkt den sædvanlige danske Type, idet Blomsterstanden med fire Blomster er længere end Grundbladene, og om end kort — 12,5 cm ved begyndende Frugtmodning — dog ikke kortere end hos flere Eksemplarer fra Saltholm o. a. St. Det øvre Stængelblad naar som almindeligt hos *I. spuria f. danica* op til det nærmest følgende Internodie, og Kapslen er mat som hos denne og ikke skinnende som det angives for den sydøstlige Form. Nakskov-Eksemplaret kan sikkert bedst karakteriseres som en smalbladet Form af *I. spuria f. danica*.

Spredning og Indvandring. Da *I. spuria* har et mere kort og sammentrængt Rhizom end *I. pseudacorus* er dens ad vegetativ Vej opnaaede Spredning i Almindelighed kun ringe, og paa Grund af dens ret højtliggende og faste Vækstplads vil Vandtransport af løsevne Rhizomstykker sikkert kun sjælden finde Sted. — Frøene, der modnes i September, er i Stand til at flyde i nogen Tid paa Vandet, idet Frøskallens ydre Lag slutter løst omkring det indre og derved fastholder en Del Luft, men de flyder ikke nær saa længe som Frøene af Gul Iris. Af 90 Frø, der d. 18/9 1933 lagdes i Saltvand fra Øresund, sank der hver Dag nogle Stykker, saaledes at der d. 4/10 s. A., da Forsøget blev afbrudt, kun flød 12 Frø. Hele Portionen blev derefter saaet i Botanisk Have og overvintrede ude, men i Maj 1934 havde endnu ingen spiret.

De danske Lokalteter for *I. spuria* er 6—700 km fjernet fra Artens Area i Mainz-Omraadet og ca. 900 km fra Wien; Afstanden til *I. spathulata* i S-Frankrig er endnu større. Tanken om, at Arten her i Danmark oprindeligt skulde være Kulturflygtning er meget usandsynlig; der vides intet om, at den skulde have været dyrket som Prydplante, og den er ikke noteret som forvildet nær Haver hverken her i Landet eller i vore Nabolande; desuden findes dens Voksesteder her i næsten alle Tilfælde paa afsides liggende, til Dels ubeboede Smaaøer; allerede KYLLING opfattede den som tilhørende den oprindelige Flora. Utvivlsomt er dens Indvandring til Danmark foregaaet uberoende af Mennesket, og dens Forekomst her i Landet gør Indtryk af at bestaa af Reliktbestande.

Sisyrinchium angustifolium Mill. — Blaaøje.

(S. Bermudiana L.)

Geografisk Udbredelse. Nordamerikansk Hemikryptofyt, der er indslæbt med Græsfrø eller forvildet fra Haver i Europa, bl. a. paa de Britiske Øer, i Frankrig, Tyskland, Bøhmen, Østerrig, Danmark og Norge, forekommende i halvt naturaliseret Tilstand paa Græsplæner og i Enge, sjældnere i Skove. Den fandtes første Gang 1841 i Danmark og Tyskland (ASCHERSON & GRAEBNER, HÖCK 1903, p. 404, BUXBAUM 1934, p. 1127). Desuden kendes den fra Irland fra Erge og Moser i Kerry, Cork og Galway siden 1845 (MOORE 1898) d. v. s. i til Dels det samme Omraade, hvor de ligeledes amerikanske Arter *Spiranthes Romanzoffiana* og *Eriocaulon septangulare* findes (Kort hos FERNALD 1929), og den kan her formodentlig ligesom disse betragtes som en i de ikke nedisede Dele af Irland overlevende Rest af et rigere, præglacialt Florafællesskab mellem Europa og N-Amerika (smlg. R. L. PRAEGER 1909, p. 191).

Der er noteret ialt ca. 14 Fund af *S. angustifolium* fra Jylland, Fyn, Sjælland, Falster, Møen og Bornholm, fortrinsvis fra Græsplæner i Haver eller anden græsdækket Bund, nemlig følgende: Distr. 9, Kirkegaarden i Skive 1896; Distr. 18, ved Herning 1901 (MØLLER og OSTENFELD 1902, p. 408); Distr. 30, Kerteminde Strand 1913; Distr. 31, Gammel Græsplæne i Haven ved Tøjstrup 1900; Distr. 37, Batteriet ved Grønsund 1903; Distr. 38, Marienborg Have ret talrig omkr. 1915; Distr. 39 a, Holmegaards Mose paa høj Græsmose 1930; Distr. 45 a, Haveukrudt ved Jonstrup 1857 (J. LANGE 1896, p. 252); Distr. 45 b, Høje Sandbjerg, »paa sandet Jord« 1841 (J. LANGE, l. c.), Græsplæne i en Have i Birkerød 1880 (MØLLER og OSTENFELD l. c.) og 1886; Distr. 46, græsklædt Plads ved Islands Brygge i København 1927; Distr. 47, Bornholm (MØLLER og OSTENFELD l. c.); Distr. 48, Haderslev, forbigaaende paa Græsplæner (PRAHL 1890, p. 218) og Styding Skov ved Haderslev, forsvunden, (N. J. ANDERSEN 1894, p. 66). Arten synes at være ret ubeständig her i Landet og at mangle Evne til blivende at fæstne sig i naturlige Samfund.

LILIACEÆ.

***Allium carinatum L. — Kølet Løg.**

Geografisk Udbredelse. Syd- og mellemeuropæisk Geofyt, der naar sin Nord- og Vestgrænse for sammenhængende Udbredelse